

AN CLÁR

Réamhrá	1
Dáileadh na marcanna	1
Caibidil 1 An Scrúdú Cainte	2
An fáiltiu	3
An léitheoirreacht	3
An comhrá	7
Sraith pictíúr	24
Nathanna agus abairtí úsáideacha	24
Ceisteanna samplacha	34
Caibidil 2 An Chluastuiscint	36
Foclóir úsáideach don chluastuiscint	37
Cluastuiscintí samplacha	41
Na giotaí cainte	49
Caibidil 3 An Cheapadóireacht	58
Pleanáil agus scríobh	59
Nathanna úsáideacha don cheapadóireacht	60
Aiste shamplach	62
An tAlt	65
An Díospóireacht	66
An Óráid	67
An Scéal	77
Scéal samplach	80
Seanhocail	81
Caibidil 4 An Léamhthuiscint	83
Foclóir coitianta sna ceisteanna agus sna freagraí	84
Léamhthuiscintí	85
Caibidil 5 An Philíocht Chomóntha Ainmnithe	93
Géibheann	94
Colscaradh	97
Ceist shamplach	100

An tEarrach Thiar	101
Mo Ghrá-sa (idir lúibíní).....	105
An Spailpín Fánach.....	109
Caibidil 6 An Philíocht Bhreise Ardleibhéil	113
Fill Arís	113
Éiceolaí	118
A Chlann	121
Colmáin	125
Caoineadh Airt Uí Laoghaire	130
Caibidil 7 Prós Ainmnithe	137
Cáca Milis	137
An Lasair Choille	142
Dís	146
Hurlamaboc	151
Oisín i dTír na nÓg	154
Seal i Neipeal	157
An Gnáthrud	160
Ceist shamplach	165
Caibidil 8 Gramadach	166
Briathra	166
An Aidiacht Shealbhach	179
Comhaireamh	180
An Chopail	180
An Réamhfhocail Simplí agus an Forainm Réamhfhoclaclach	182
An tAinmfhocail	184
Freagraí	186
Admhálacha	188

Aidhmeanna

- Gur mó an misneach a bheidh agat agus tú ag tabhairt faoin scrúdú cainte.
- Gur fearr an aithne a bheidh agat ar struchtúr an scrúdaithe.
- Go n-úsáidfidh tú na scileanna agus an foclóir foghlamtha anseo sna ceisteanna teanga éisteachta agus scríofa ar an bpáipéar scrúdaithe.

- *An Scrúdú Cainte* carries **240 marks** for Higher Level students. This is the equivalent of **40%** of the Irish exam. Students will first be asked five questions (see heading 'An Fáiltíú' on page 3), after which they will be asked to read an extract of poetry. Then the examiner will proceed to the *comhrá/agallamh*, where students will be asked to discuss general topics such as *mé féin, mo cheantar, mo chaitheamh aimsire*, etc. The *comhrá* may then progress to more general topics such as *fadhbanna an duine óig, fadhbanna na tíre*, etc.
- Finally, the student picks a picture series at random from a selection of 20 *sraith pictiúir* and he/she will be asked to describe what is happening/happened in the selected picture. The student will then ask the examiner three short questions from the pictures and this will be followed by three short questions from the examiner. The duration of the exam is **usually between 13 and 15 minutes**.
- It is vital to remember that **this is not a Scrúdú Eolais**, i.e. the examiner will not be testing knowledge of subjects the student is not familiar with. Rather, **this is a Scrúdú Cainte** and the examiner's task is to assess your ability and competence in the Irish language.
- My advice here is to **speak!** Prepare relatively lengthy answers to questions you may have forecast, but be prepared for the examiner to interrupt you at any point to ask another question. It is not recommended to learn or recite long passages as this does not prove a natural flow of language.
- To get the balance, it would be advised to familiarise yourself with general phrases and responses. A Higher Level student will be expected to discuss various topics at a certain depth and therefore, where possible, one-line answers should be avoided. Occasionally, however, one line may fully answer the question. In brief, **elaborate on your answer where the opportunity arises**.
- Students often struggle with the *gramadach chasta* in this part of the exam and understandably so. However, **speaking the language and listening to it spoken** are undoubtedly the best ways to overcome such problems. Grammatical structures are most naturally learned in any language by

ear and by trial and error. Key points in grammar to focus on for the oral examination are *Briathra*, *An Aidiacht Shealbhach*, *Comhaireamh*, *An Chopail*, *An Forainm Réamhfhooclach*, *Tuisil*, etc. We use the *Tuiseal Ginideach* frequently and correctly, subconsciously, when we use phrases such as *fear an phoist* (post) and *bean an tí* (teach). Generally, the examiner will ask some questions in the *Aimsir Chaite*, *Aimsir Láithreach*, *Aimsir Fháistineach* and *Modh Coinníollach*.

- The *comhrá* often begins with an opening question such as *Inis dom fút féin* or *Déan cur síos ort féin*. Here, the student is given the opportunity to introduce him/herself, using simple and familiar language. I strongly emphasise the importance of **accuracy in grammatical structures**. How often have we heard that first impressions last or *Tús maith leath na hoibre!* Accuracy here also proves to the examiner that the student has prepared well for the oral exam, but also builds on the student's confidence for the remaining part of the *comhrá*.

Marcáil na Scrúdú Cainte

Fáiltiú	5 mharc
Aithris na filíochta	35 marc
Comhrá ginearálta	120 marc
Cur síos ar shraith pictiúr	80 marc (70 marc don chur síos agus 10 marc do na ceisteanna)

An fáiltiú (5 cheist)

1. Cad/céard/caidé is ainm duit?

Saoirse Ní Mhurchú is ainm dom.

2. Cén aois thú?

Táim ocht mbliana déag d'aois.

3. Cén dáta breithe atá agat?

Rugadh mé ar an gcúigí lá 's fiche de mhí na Samhna, sa bhliain dhá mhíle is a trí.

4. Cad é do sheoladh baile?

Táim i mo chónaí ar Bhóthar na hAbhann, Áth Luain, Co na hIarmhí.

5. Cad í d'uimhir scrúdaithe?

A trí, a hocht, a ceathair, a seacht, a dó, a haon.

Learn the answers to these five questions very carefully.

An léitheoireacht

You will be asked to read an extract of poetry (approx. 10 lines) at the beginning of the oral examination. It is important to practise reading the extracts several times in advance of the exam and to read the passage clearly and with meaning in the exam.

Léigh an sliocht le
brí agus go soiléir.
Ná déan dearmad
ainm an dáin agus
an fhile a lua.

Aidhmeanna

- Go mbeidh níos mó misnígh agat agus tú ag plé leis na canúintí, srl sa chuid seo den scrúdú.
- Go mbeidh foclóir níos fairsinge agat le haghaidh na ceiste seo agus na gceisteanna eile ar an bpáipéar.

- The *Cluastuiscint* is worth **60 marks (10%)** for Ardleibhéal.
- The exam will be divided into **3 sections**, *Cuid A (Fógraí)*, *Cuid B (Comhráite)* and *Cuid C (Píosaí)*.
- All extracts will be played **twice (faoi dhó)**.
- Remember, all answers must be given **as Gaeilge**.
- Read the questions carefully and underline what you see as the **eochairfhocail** (key words). This will give you some indication of what the general theme of the extract might be and will help you to focus on the information you need to hear (*cén fáth*, *cathain*, *srl*).
- **Always answer all questions** and, even if you are unsure of the spelling, write the sound as you hear it. Some marks will be given for attempt, even if the spelling is incorrect. However, marks cannot be awarded for a blank space!
- When revising for the *Cluastuiscint*, pay particular attention to the **wording of questions** (as in *Caibidil 4*). Revise **spellings of frequently featured vocabulary** such as counties, countries, days of the week, months, etc.
- As recommended when preparing for the *Léamhthuiscintí (Caibidil 4)*, **choose some new words from each listening extract, find them in your dictionary and learn them**. This will broaden your vocabulary quickly.
- **Éist leis an nuacht agus le Raidió na Gaeltachta agus tú ag ullmhú don cheist seo.**

Léigh gach ceist go cúramach.
Cuir líne faoi na heochairfhocail.
Freagair gach ceist as Gaeilge.

Foclóir úsáideach don chluastuisceint

Foclóir coitianta sna ceisteanna

céard/cad/cén?	<i>what?</i>
cá/cén áit?	<i>where?</i>
cé/cén duine?	<i>who?</i>
cathain/cén uair?	<i>when?</i>
conas/cén chaoi?	<i>how?</i>
cé mhéad/an mó?	<i>how much/how many?</i>
cá fhad?	<i>how long?</i>
cén fáth?	<i>why?</i>
cad chuige?	<i>what for/why?</i>
cárб as?	<i>where from?</i>
luaigh	<i>mention</i>
ainmnigh	<i>name</i>
breac síos	<i>write down</i>
cén cumann?	<i>what association/organisation?</i>
ag eagrú	<i>organising?</i>
cén rud nach mór do dhuine a dhéanamh?	<i>what must a person do?</i>
cad a dhéanfar?	<i>what will be done?</i>
cé a eiseoidh?	<i>who will issue?</i>
ócáid chuimhneacháin	<i>occasion of remembrance</i>
ag bagairt	<i>threatening</i>
le trí bliana anuas	<i>for the past three years</i>
céard a mheastar is cúis leis ...?	<i>what is thought to be the reason for it ...?</i>
dhá rud is gá	<i>two things that are necessary</i>
áis amháin	<i>one facility</i>
gaolmhar le	<i>related to ...</i>
cén chéim (ollscoile)?	<i>what (university) degree?</i>
cén saghas irise a mholann Máire?	<i>what kind of magazine does Máire recommend?</i>
foilsíú	<i>publication</i>
cén aidhm?	<i>what aim?</i>
na hearrai	<i>the goods/products</i>
cén rud a raibh tóir air?	<i>what was in demand?</i>
cén rud atá beartaithe a chur ar bun?	<i>what is planned to be set up?</i>
cé dóibh?	<i>who for?</i>
scoláireacht	<i>a scholarship</i>
cén fhéile?	<i>what festival/feast?</i>
cén pháirt?	<i>what part?</i>
cén chreidiúint?	<i>what credit?</i>

- Go mbeidh tú níos compordaí le struchtúr na ceapadóireachta.
- Go mbeidh foclórí níos fairsinge agat agus tú ag tabhairt faoin gceist seo agus faoi cheisteanna eile sa scrúdú.
- Go dtabharfaidh tú faoi deara an nasc idir gach ceist ar an bpáipéar – is é sin go mbeidh an foclórí a d'fhoghlaím tú don scrúdú béal, don chluastuiscent, srl, an-áisiúil anseo.

Uillmhúchán

- This question is worth **100 marks (16.66%)**.
- It is undoubtedly the **most important written question**, as not only does it carry the greater proportion of marks in the written exam, but it is also your chance to impress the examiner with your competence in Irish.
- As in any language, to improve writing skills, it is recommended to **read, listen** and, of course, **practise writing and speaking Irish**.
- **Note** that preparation for other sections of the examination will also greatly help you when answering this question. Much of the material covered in preparation for the *Scrúdú Cainte*, *Léamhthuiscent* and *Cluastuiscent*, for example, will be of benefit.
- Students will have a choice here. **One** question must be answered from the following headings: *aiste* (essay), *díospóireacht* (debate) **nó** *óráid* (speech), *alt nuachtáin/irise* (newspaper/magazine article), *blog* (blog), *tuairisc* (report) or *scéal* (story).
- You are asked to write approximately **600 words** (three A4 pages) on **one** of the above headings.
- The style of writing for most of the above headings will be quite similar, with the exception of the **scéal**, which will demand good imagination and creative writing skills.
- From each exercise you have completed at home/in school and that has been corrected by your teacher, choose five to ten mistakes, put them in a list and use this to check you have not made the same mistakes in the next exercise.
- Titles of essays are often written in the *Tuiseal Ginideach*, e.g. *Tionchar na nDrugaí ar Shaol an Lae Inniu, Tábhacht an Spóirt i Saol an Duine*, etc.

As explained in Caibidil 8, when two nouns come together and are related, the second noun will be in the *Tuiseal Ginideach*. **It is important to note, however, that for the most part in your writing, when you are talking about drugs, sport, etc. you will be using the *Tuiseal Ainmneach* of the noun, i.e. *drugáí, an spórt*, etc.**

Pleanáil agus scríobh

- When planning your essay, story, etc., it is very important that you **understand the meaning of the title or topic** and that your plan (*obair gharbh*) shows evidence of this.
- Whatever written exercise you choose will require a ***tús/réamhrá*** (beginning/introduction), ***lár*** (middle) that include key points, and a ***críoch*** (ending).
- When you have chosen the topic, **write the chosen title in your exam book and make sure to spell it correctly**. Remember – a missing letter or síniú fada may change the meaning of a word, e.g. *ba* = cows, but *bá* = sympathy!
- **Be consistent in your introduction and your points.** If you are discussing a certain point in a paragraph, do not change point in the same paragraph or contradict what you have already said. If you are discussing two sides of the argument, however, use phrases to show this, e.g. *ar an lámh eile, áfach* (on the other hand, however), *mar sin féin* (that said), etc.
- Where possible, **try to vary your vocabulary throughout and avoid repetition**. If, for example, you are saying *because of that ...*, you can say *dá bhí sin, dá bharr sin, mar gheall air sin*, etc. This shows a greater wealth of vocabulary and makes the written piece more interesting.

Roghnaigh teideal a thuigeann tú.

Scríobh an teideal sin go soiléir agus gan bhotún ar bharr an leathanaigh.
Déan plean – *tús, lár, críoch*.

4

An Léamhthuisceint

Aidhmeanna

- Go gcuirfidh tú le d'fhoclóir don léamhthuisceint.
- Go mbeidh tuisceint níos fearr agat ar na ceisteanna.
- Go dtiocfaidh feabhas ar do chuid scileanna léamhthuisceana.

Treoracha

- There will be two *léamhthuisceint* (reading comprehension) on Paper 2 of the exam, each carrying **50 marks (16.66%)**.
- You are asked to answer **all questions**. The answers to Questions 1 to 5 should be taken **directly** from the text. Changing the words here may lose you marks. Question 6A will require **a good knowledge of grammatical terminology**. In question 6B you will be expected to answer **in your own words**.
- It is recommended that you read the extract once at first, then read the questions and underline **the eochairfhocail** (key words) in the questions and then re-read the extract, paying particular attention to where you see the *eochairfhocail*.
- Always be mindful of the question being asked and remember to **answer that question without giving excess information**. You will lose marks for giving too much information as you will not be answering the question accurately.
- The only way I see to prepare for this question is to **practise** working on various *léamhthuisceintí*. Most extracts on the exam papers are based on topical issues and therefore reading articles from Irish publications such as *Dréimire*, *tuairisc.ie*, *The Irish Times*, etc. will help.
- After you have completed the questions, try to **take at least 10 new words or phrases** from each extract and use your dictionary to find the meanings and learn them. You will very quickly notice that you are greatly adding to your *stór focal* (word store) or *foclóir* (vocabulary).
- **The phrases and vocabulary learned here will also be of great benefit in your preparation for the aiste/díospóireacht, etc. (Caibidil 3).**
I would recommend having a special notebook to record vocabulary and phrases (from *léamhthuisceint* and *cluastuiscint*), which will be useful in your writing.

Léigh an sliocht.

Ansin, léigh na ceisteanna agus cuir líne faoi na heochairfhocail sa sliocht.
Léigh an sliocht arís.

Ná hathraigh focail ná abairtí nach dtuigeann tú.

Foclóir coitianta sna ceisteanna agus sna freagraí

Ba cheart duit a bheith in ann an foclóir seo a aithint agus a úsáid.

Tabhair dhá phíosa colais faoi	<i>Give two points of information about</i>
Luaigh dhá chúis	<i>Mention two reasons/causes</i>
Mínigh a bhfuil i gceist	<i>Explain what is meant</i>
Cén fhianaise?	<i>What evidence?</i>
Cén tairbhe?	<i>What benefit?</i>
Cén buntáiste/míbhuntáiste a bhaineann le ...?	<i>What advantage/disadvantage is associated with ...?</i>
Cén t-éacht?	<i>What achievement?</i>
Cén gaisce?	<i>What feat?</i>
Cén toradh?	<i>What result?</i>
Cén moladh?	<i>What praise or what recommendation/advice?</i>
Cén chomhairle?	<i>What advice?</i>
Cén eachtra?	<i>What event?</i>
Cén bhaint a bhí ag X le Y?	<i>What was the association between X and Y?</i>
Luaigh dhá aidhm	<i>Mention two aims</i>
Cén tábhacht a bhaineann le ...?	<i>What is the importance of ...?</i>
Luaigh dhá rud a léiríonn	<i>Mention two things that show</i>
Cén léargas?	<i>What insight?</i>
Céard iad na deacrachtaí?	<i>What are the difficulties?</i>
Conas atá a fhios againn?	<i>How do we know?</i>
Cén t-ábhar?	<i>What subject?</i>
Cad a deirtear linn faoi ...?	<i>What are we told about ...?</i>
Cén ceangal a dhéantar idir A agus B?	<i>What is the link made between A and B?</i>
Cén t-athrú?	<i>What change?</i>
Cén feachtas a cuireadh ar bun?	<i>What campaign was founded/set up?</i>
Gné	<i>aspect</i>
Cén ghairm bheatha?	<i>What profession?</i>
Luaigh comhartha amháin a thugann le fios	<i>Mention one sign that tells us/indicates to us</i>
Dar leis an dara halt	<i>According to the second paragraph</i>
De réir an séú halt	<i>According to the sixth paragraph</i>

Is féidir freagraí a thosú le nathanna mar seo a leanas, más mian leat.

Dar leis an scríbhneoir sa chéad alt, 'séard atá i gceist anseo ná ...

Deirtear linn in alt a trí go ...

Léiríonn sé seo duinn go ...

Ar an gcéad dul síos ...

Anuas air sin ...

Chomh maith leis sin ...

Ina theannta sin ...

I mo thuairim féin, 'séard is brí leis seo ná ...

Is léir ón gceathrú halt go/nach ...

Léirítéar dúinn ...

Deirtear linn san alt seo go ...

Insítear dúinn go ...

Léamhthuiscintí

Tá trí léamhthuiscint anseo. Iarrtar ort triail a bhaint astu mar atá molta thusas agus ansin is féidir leat breathnú ar na freagraí samplacha.

Scrúdú na hArdteistiméireachta 2010, Ceist 2 A

Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair na ceisteanna a ghabhann leis.

Léamhthuiscint a haon

De Shiúl na gCos go Cathair Santiago

1. Tar éis dom post cruógach an mhúinteora a chur díom in aois mo thrí scór bliain, bhí fonn orm sos fada machnaimh a thógáil sula dtabharfainn faoin saol nua a bhí romham. Bhí crosbhóthar sroichte agam i mo shaol agus bhí rogha géibheannach le déanamh agam faoin mbealach a ghabhfainn. Ba é mian mo chroi le fada é cosán na n-oilithreach meánaoiseach go Santiago de Compostela a shiúl ó Saint-Jean-Pied-de-Port sa Fhrainc go Finisterre ar chósta thiar na Spáinne, aistear naoi gcéad ciliméadar. Ós rud é go raibh dúil thar cuimse agam riámh sa choisíocht, bheartaigh mé an sos machnaimh agus an oilithreach go Compostela a nascadh le chéile san aon turas amháin. Mar sin, ar an gcéad lá de Mheán Fómhair, 2004, seachas filleadh ar an seomra ranga, phacáil mé mo mhála agus bhual mé bóthar. Ar feadh aon lá déag agus scór, shiúl mé sé chiliméadar is fiche in aghaidh an lae, ar an meán, ar an *camino*, mar a thugtar air, nó gur bhain mé cathair Santiago de Compostela amach, agus Finisterre ina dhiaidh sin.

2. Ba sa seachtú haois a tosaíodh ar phoiblíocht a thabhairt don mhíorúilt a thugann a comhartha aitheantaí don oilithreacht go Compostela. De réir an tseanchais, fuarthas duine báite agus a chorpa clúdaithe le sliogáin mhuiríní, agus tugadh ar ais ina bheatha é trí idirghuí Santiago, an naomh a dtugtar San Séamas air sa tir seo. Ó shin i leith, bronntar sliogán muirín, in ómós do Santiago, ar gach duine a n-éiríonn leis an oilithreacht a dhéanamh. Ach deir na hantraipeolaithe go mbíodh daoine ag déanamh an turais i bhfad roimh aimsir

Santiago. Shiúladh daoine réamhstairiúla an bóthar go Finisterre, agus Bealach na Bó Finne sa spéir mar threoir acu. Chreidtí gur áit naofa ba ea Finisterre.

Dhéantaí Dia na Gréine a adhradh ansin agus an ghrian ag dul faoi san fharraige. Deir lucht seandálaíochta go mbíodh Rí na Réaltaí á adhradh ag na Ceiltigh i dteampaill oscailte ar bharr na n-aillte san áit. Théadh na Rómhánaigh ann freisin. Ba iad a thug Finisterre ar an áit, focal a chiallaíonn ‘foirceann na talún’ nó an áit dheireanach ar thalamh an domhain.

3. Scríobh an fealsamh Søren Kierkegaard nach raibh fadhb ar bith nach bhféadfadh duine a réiteach agus é ag siúl. Tuigim féin fírinne na tuairime sin. Nuair a bhím féin ag siúl, oibríonn rithim na coisíochta mar chineál *mantra* ar m’intinn, agus braithim suaimhneas ionam féin nach mbraitheamh am ar bith eile. Is as an suaimhneas aigne sin is minic a thagann réiteach faidhbe. Ach tá níos mó ná sin le baint as oilithreacht. Ar an *camino*, chruthaigh mé spás dom féin nach raibh fáil isteach ag rudaí saolta ann. Shiúil mé trí áiteanna a raibh an gnáthshaol oibre ag dul ar aghaidh iontu, agus bhual mé le daoine a bhí gafa go huile is go hiomlán le cúramí an tsaoil. Toisc nár bh amhlaidh dom féin, bhí caoi agam machnamh ar chíocras an duine chun airgid, rud nach gcuireann puinn, go minic, lena shástacht.

Ach, os a choinne sin, fuair mé ábhar machnaimh mo dhóthain sna rudaí áille a bhí ar fáil go forleathan feedh an bhealaigh, rudaí a rinneadh, ní as an tsaint ach as grá Dé.

4. Níor rug mé liom ach na riachtanais bhunúsacha i mála droma beag. Is minic a shamhláigh mé an mála sin mar shiombail den ualach a leag mé ar dhaoine i rith na mblianta. B’fhéidir gurbh é an gá a bhí agam le haithreachas a dhéanamh as sin a thug orm an mála droma a iompar le foighne agus le buíochas. Chaithinn na hoícheanta i mbrúnna beaga (*albergue*) feedh an bhealaigh. Is iomaí cineál duine a bhual liom agus níorbh í an chuid ba dheise den nádúr daonna a tháinig chun solais uaireanta. Is cuimhin liom an seisear Francach i mbrú in Larrasoana nár chaith focal sibhialta liom i rith bhéile an tráthnóna. Agus tá cuimhne agam freisin ar an tábhairneoir in Fomista a raibh orm tabhairt amach dó as Spáinnis mar nach raibh sé sásta freastal orm. Ach os a choinne sin, ní dhéanfaidh mé dearmad ar Rónán a tháinig ón Astráil leis an *camino* a shiúl agus a chaitheann a shaol ag cabhrú le handúiligh dhrugaí.

5. Ba gheall le turas siar trí stair chasta thuaisceart na Spáinne an *camino*. Bhí an caidreamh idir ríochtá beaga an tuaiscirt agus tíortha eile na hEorpa ag síorathrú i rith na n-aoiseanna, anuas go dtí ár linn féin. Mar fhianaise leis sin, tháinig mé ar uaigh Cesare Borgia a maraíodh i seirbhís rí Navarra in Viana i 1507. Ba faoi Cesare a scríobh Machiavelli *An Prionsa* mar léiriú ar ealaín na státaireachta a chleacht Cesare lena linn. In Pamplona, insíodh dom faoi Eoghan Ó Néill, de bhunadh Iarlaí Thír Eoghain, a chosain an chathair ar arm Napoléon in 1808.

I gcathair Burgos, tháinig mé ar an bpriosún inar coimeádadh Frank Ryan sa bhliain 1940 i ndiaidh dó troid sa Bhriogáid Idirnáisiúnta in aghaidh Franco. Nuair a bhí deasghnátha na hoilithreachta comhlíonta agam, scrúdaigh mé m'aigne faoin tairbhe a bhain mé aisti. Seachas an chloch meáchain a chaill mé de bharr na diansiúlóide, ba dheacair dom gan aird a thabhairt ar an lúcháir aigne a bhraith mé agus mé ag siúl agus is í atá fanta liom ó shin.

Bunaithe ar an leabhar *An Bóthar go Santiago*

le Micheál de Barra

Ceisteanna

1. (a) Cén fáth a raibh fonn ar an údar sos fada machnaimh a thógáil? Alt 1
 (b) Tabhair dhá phíosa eolais faoin tsíulóid a rinne an t-údar. Alt 1
2. (a) Cén mhíorúilt a thug a comhartha aitheantais don oilithreacht? Alt 2
 (b) Luagh dhá phíosa eolais a léiríonn gur áit naofa é Finisterre sa tréimhse réamhstairiúil. Alt 2
3. (a) Conas a théann an choisíocht i bhfeidhm ar aigne an údair, dar leis? Alt 3
 (b) Cén t-ábhar machnaimh a fuair an t-údar ar an *camino?* (Dhá phointe) Alt 3
4. (a) Cén fáth ar iompair an t-údar an mála droma 'le foighne agus le buiochas'? Alt 4
 (b) Luagh dhá shampla den taobh mídheas den nádúr daonna a thug an t-údar faoi deara ar an *camino.* Alt 4
5. (a) Luagh ceangal **amháin** atá ag ceantar an *camino* le hÉirinn. Alt 5
 (b) Cén tairbhe a bhain an t-údar as an *camino?* (Dhá phointe) Alt 5
6. (a) Ainmnigh sampla **amháin** den mhodh coinníollach sa chéad phearsa in **Alt 1** agus sampla **amháin** d'ainmfhocail sa tuiseal ginideach uimhir uatha in **Alt 2.**
 (b) Cén cineál (*genre*) scríbhneoireachta lena mbaineann an sliocht seo? Luagh dhá thréith a bhaineann leis an gcineál sin scríbhneoireachta. Aimsigh sampla **amháin** de **gach** ceann den dá thréith sin sa sliocht. (Bíodh an freagra i d'fhocail féin. Is leor 60 focal.)

Freagraí samplacha

1. (a) Tar éis dó post cruógach an mhúinteora a chur de in aois a thrí scór bliain, bhí fonn air sos fada machnaimh a thógáil sula dtabharfadhl sé faoin saol nua a bhí roimhe.

Aidhmeanna

- Gur mó an tuiscint a bheidh agat ar na saothair sa chúrsa próis.
- Gur mó an misneach a bheidh agat agus tú ag tabhairt faoi cheist phróis ar bith sa scrúdú.

Treoracha

- Like the prescribed poetry (Caibidil 5), this question is worth **30 marks (5%)** for Higher Level students.
- Students must study 5 of the 7 works below.**
- There will be a **choice** in the exam **between Cáca Milis and An Lasair Chóille and another choice between Seal i Neipeal (extract) and An Gnáthrud.**
- It is important to be familiar with all vocabulary associated with all individual works** studied before attempting to answer an exam question. It will not be possible to support any answer with reference to the text without the basic vocabulary to do so.
- Therefore, when studying any story, I recommend starting with your own summary and then studying the more in-depth material.
- As always, **be careful to read the question on the exam paper carefully and ensure at all times that that is the question you are answering.** Ádh mór ort!

Bíodh an foclóir faoi leith a bhaineann le gach saothar ar eolas agat.

Bí cinnte i gcónaí gurb í an cheist atá ar an bpáipéar an cheist atá á freagairt agat.

Cáca Milis

Achoimre ar an scéal

- Is gearrscannán é seo a thosaíonn le traein atá ag teacht isteach chuig stáisiún Ros Láir. Tá beirt bhan, máthair agus iníon, taobh amuigh den stáisiún ag fanacht leis an traein agus leis an altra (Nóra) atá chun aire a thabhairt don mháthair a fhad is a imíonn a hiníon Catherine ar an traein. Is léir go bhfuil mearbhalla éigin ar an máthair agus go bhfuil sí thar a bheith neirbhíseach agus imníoch. Is léir freisin go

physical disability

bhfuil **máchail fhisiciúil** éigin uirthi mar feicimid cathaoir rotha taobh thiar den suíochán tosaigh. Nuair a thagann an t-altra ansin, feicimid ón gcaoi a labhraíonn Catherine léi go bhfuil an iníon mífhoghneach lena máthair agus go bhfuil sí **bréan de**

sick and tired of

awkwardly

- Ar an traein ansin, feicimid Catherine ag léamh. Nuair a fhéachann sí amach an fhuinneog, feiceann sí fear dall (Paul) ag fanacht taobh amuigh. Tagann sé isteach sa charráiste ina bhfuil sí féin, agus mala taistil, mala donn páipéir agus **bata siúil** aige.

walking stick/cane

Socraíonn sé suí díreach os a comhair agus réitíonn sé é féin **go hamscaí**. Is beag nach mbuaileann sé Catherine lena bhata siúil agus nach mbuaileann sé a cosa faoin mbord i ngan fhios dó féin. Ní thaispeánann Catherine aon fhoghne ina leith.

he almost hits

panting

- Agus Paul ina shuí, **tugaimid faoi deara** go bhfuil dea-aoibh agus fonn cainte air. Tá sé **ag cneadach**, áfach, agus insíonn sé don bhean go bhfuil drochasma air. Níl suim dá laghad ag Catherine ina chuid scéalta agus eíríonn sí cantalach leis – deir sí leis go bhfuil sí ag iarraidh a leabhar a léamh. Idir é a bheith ag tógáil puthanna óna **ion-análaitheoir** agus ag bualadh chosa Catherine faoin mbord, deir Paul léi go bhfuil caife uaidh. Is cinnte, áfach, nach bhfuil sí chun cabhrú leis é a fháil.

we notice

despite herself

- Tógann sé amach císte ón mala páipéir ansin agus **fiafraíonn** sé de Catherine cén dath atá air. Tá sé sásta nuair a chloiseann sé gur dath bándearg atá air. Fanann sé leis an gcaife ansin agus é fós ag caint. Labhraíonn sé faoin áit a bhfuil sé ag dul ar saoire cois trá agus na radhairc áille atá le feiceáil ansin.

he asks her

- **Dá hainneoin féin**, ceistíonn Catherine é faoi na radhairc atá le feiceáil ón traein, toisc go ndeir Paul léi go bhfuil an turas ar eos de ghlanmheabhair aige. Cuireann sí amhras ina cheann, áfach, nuair a deir sí leis go bhfuil loch agus báid le feiceáil freisin nuair a thugann sí faoi deara pictiúr atá taobh thiar den flear bocht sa charráiste. Ina dhiaidh sin, eíríonn Paul trína chéile agus neirbhíseach agus feicimid an **aoibh mhailíseach** ar aghaidh na mná. Tá sí ag baint tainnímh as a bheith ag cur as dó.

malicious smile

noisily

- Nuair a fhaigheann sé a chupán caife faoi dheireadh, is léir go bhfuil sé fós trína chéile. Cuireann sé déistin ar an mbean leis an gcaoi a n-alpann sé an cáca milis agus a n-ólann sé an caife **go glórach**. Tá sí ag éirí tinn tuirseach de faoin am seo agus eíríonn sí mailíseach arís nuair a insíonn sí dó go bhfuil **péist bhándearg** ina cháca. Cuireann sé sin as go mór do Paul agus **caitheann** sé seile isteach sa chupán caife. Cé go gcuireann sé seo déistin

worm

he spits